

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN TUMULUL 2 DE LA BOLOTEȘTI—VRANCEA

de C. BUZDUGAN, V. BOBI și N. CERNEA

În decursul anilor 1984—1985 a fost cercetat un al doilea tumul din grupul cunoscut sub denumirea de „Movilele Vrancei”, situat pe terasa superioară a râului Putna, între comunele Jariștea și Bolotești, de o parte și de alta a șoselei Focșani—Vidra (șoseaua Vrancei)¹.

Tumulul nr. 2, unul dintre cei mai mari din grupul celor 16 identificați pînă în prezent, se află la circa 4 km sud de Bolotești, în dreptul bornei kilometrice 14 de pe șoseaua Focșani—Vidra (2 D).

Săpăturile propriu-zise au început prin deschiderea a două secțiuni care se intersectează în centrul tumulului, împărțindu-l în patru sectoare oarecum egale.

De dimensiuni foarte mari, tumulul 2, pentru înălțarea căruia s-a folosit pământ din jur, are forma circulară, diametrul maxim de 29—30 m, iar înălțimea de 3 m față de suprafața actuală a solului (fig. 1). Inițial, tumulul va fi avut o înălțime mai mare, ea a fost însă redusă în decursul timpului fie prin acțiunea de eroziune a solului, determinată de apele pluviale sau a celor rezultate din topirea zăpezilor, fie de lucrările agricole. Recent, vârful tumulului, nivelat, fusese transformat într-o platformă pentru amplasarea unor construcții sezoniere.

Ridicat direct pe pietrișul care fusese cindva albia Putnei, tumulul are o structură destul de simplă, indicînd următoarea succesiune stratigrafică: solul vegetal actual, a cărui grosime nu depășește 0,20 m, suprapune un strat de pământ brun-castaniu, amestecat pe alocuri cu pietriș; urmează apoi pietrișul antic prins într-o calotă calcaroasă, altădată albia râului Putna.

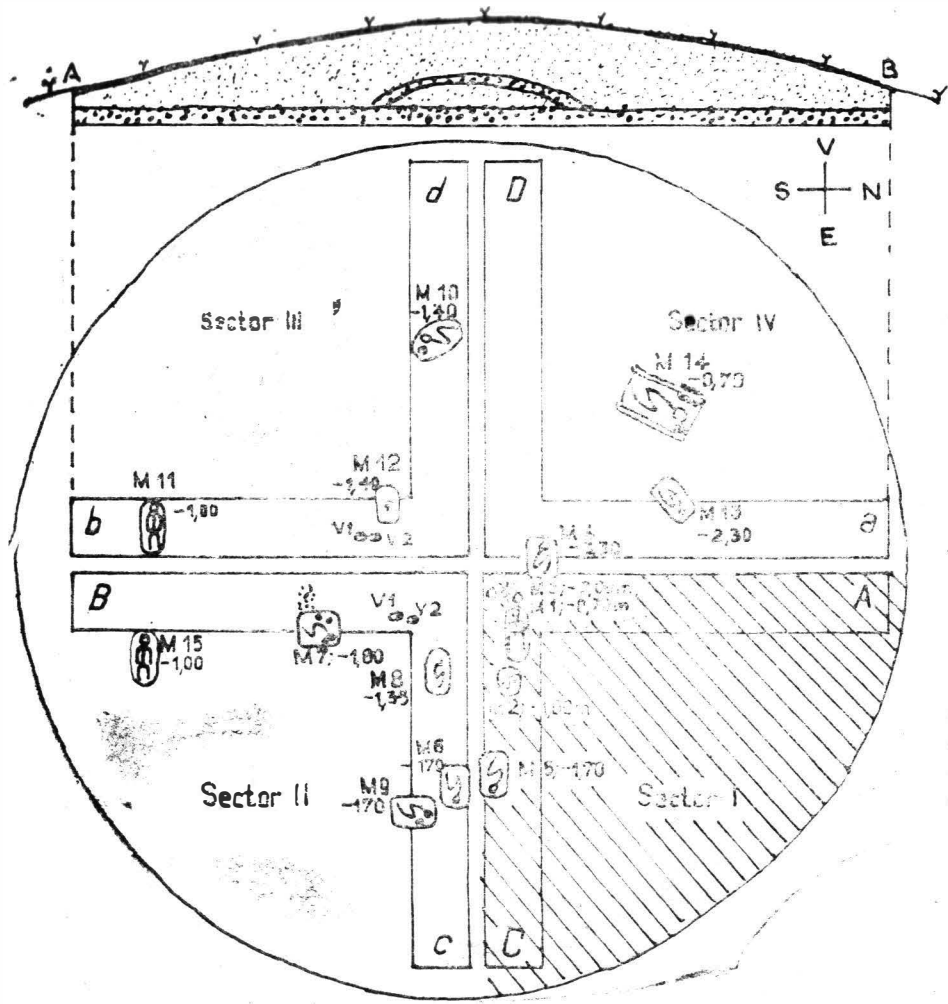
În interiorul tumulului, pe lângă unele vestigii arheologice apărute sporadic, au fost descoperite 15 morminte.

Mormîntul nr. 1 reprezintă o înmormîntare recentă.

Mormîntul nr. 2, într-o stare de conservare precară, este marcat doar prin cîteva oase umane, descoperite la adîncimea de 1 m de la suprafața actuală a solului. În zona mormîntului, dar la o adîncime puțin mai mare, a apărut zgură și o lentilă de bronz.

Mormîntul nr. 3, identificat la adîncimea de 1,90 m, mai păstra numai cîteva oase din scheletul defunctului. În mormînt se aflau 3 pietre mari de rîu și oase de caprine.

¹ Pentru rezultatele cercetărilor din T1 de la Bolotești vezi C. Buzdugan, V. Bobi și A. Paragină. Cercetări arheologice. 8, 1986, p. 27—34.

SC.: 1:200

LEGENDA:

- 1 Strat fertil
- 2 Pământ roșcat amestecat cu prundiș
- 3 Pietriș
- 4 Vase din lut întregi
- 5 Ceramică fragmentară
- 6 Pietre de râu
- 7 Săpături 1984
- 8 Săpături 1985

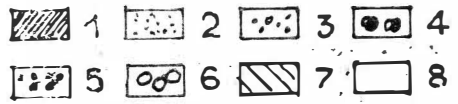
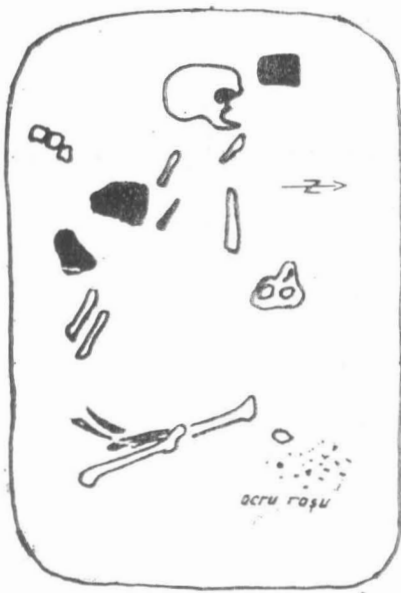
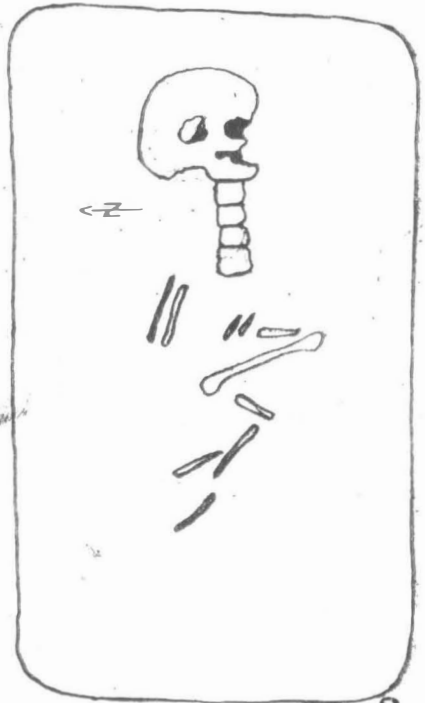

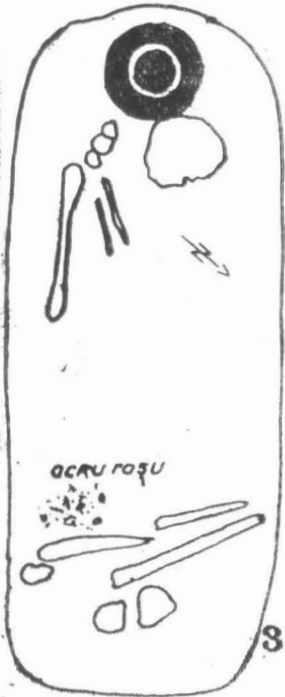
Fig. 1. Planul și profilul tumulului 2.
<https://biblioteca-digitala.ro>

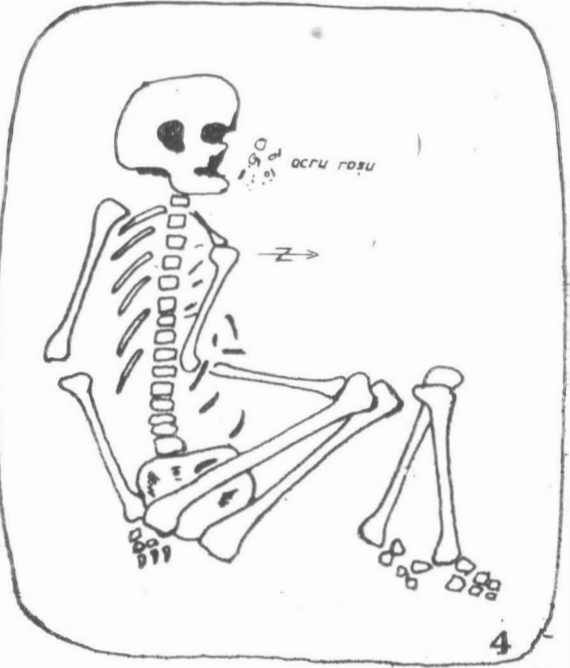
1

2

3

4

Fig. 2. Planurile unor morminte descoperite în tunel : 1, M₇; 2, M₁₃; M₁₀; 4, M₁₄.

Mormîntul nr. 4, apărut la adîncimea de 3 m, conţinea scheletul unui adult în poziţie chircită moderată pe partea stîngă, orientat vest-est, depus într-o groapă de formă rectangulară, cu colţurile rotunjite. Lîngă oasele faciale, în partea de nord, erau bulgări de ocră roşu (fig. 2/4).

Mormîntul nr. 5, descoperit la adîncimea de 1,70 m, prezintă, într-o stare de conservare precară, resturi ale unui schelet, într-o groapă de formă ovală. Din schelet se păstrau mai bine doar oasele membrilor inferioare, după a căror poziţie se poate aprecia că defunctul, probabil un copil, fusese aşezat în poziţie chircită. Lîngă oase se află un vas mic, în formă de borcan, lucrat din pastă fină, cu nisip în compoziţie, de culoare cenuşie (fig. 4/1 şi 6/1).

Mormîntul nr. 6, identificat la adîncimea de 1,35 m, prezintă, într-o stare precară de conservare, scheletul unui copil în poziţie chircită pe stînga, cu capul la sud-sud-vest, depus într-o groapă de formă oarecum ovală.

Mormîntul nr. 7, apărut la adîncimea de 1,50 m, prezintă, într-o stare de conservare foarte precară, resturile unui schelet în poziţie chircită pe partea stîngă, orientat vest-est, depus într-o groapă de formă rectangulară, cu colţurile rotunjite (fig. 2/1). Lîngă oasele picioarelor se aflau bulgări de ocră roşu, iar în zona craniană un împungător de os. Spre sud, lîngă coloana vertebrală se găseau resturile unui vas de lut, lucrat din pastă fină, de culoare brună. Vasul are formă bitronconică, cu gîtul înalt, lărgindu-se spre gură. Pe marginea exterioară a buzei se întîlneşte un şir de linii incizate, trasate vertical. Un brîu asemănător ornamează partea centrală a vasului (fig. 4/4 şi 6/3). În partea de nord a calotei craniene se găsea un alt vas bitronconic, cu gîtul scund, lucrat din pastă grosieră, de culoare gălbuie pe suprafaţa exterioară şi neagră în interior (fig. 4/5 şi 7/4). În preajma mormîntului, în partea de sud a acestuia, erau mai multe fragmente ceramice provenite de la un vas din pastă fină, de culoare brună, spart probabil ritual în timpul ceremoniei funerare.

Mormîntul nr. 8, identificat la adîncimea de 1,35 m, prezintă, într-o stare de conservare proastă, un schelet uman marcat doar prin cîteva oase. Mormîntul probabil că a fost deranjat, deoarece unele oase au fost descoperite la o adîncime mai mică (fig. 3/3). Ca inventar funerar este de menţionat o ceaşcă lucrată din pastă fină, de culoare brun-cenuşie, cu două torţi suprainălţate. Una dintre ele are pe partea exterioară trei linii transversale în relief. Pe gît ceaşca este prevăzută cu două linii orizontale, uşor reliefate (fig. 4/3 şi 7/3).

Mormîntul nr. 9, descoperit la adîncimea de 1,70 m, păstra, într-o stare relativ bună, scheletul unui adult aşezat în poziţie chircită pe stînga, cu capul la nord-nord-est şi picioarele la sud-sud-vest. Groapa sepulcrală, de formă rectangulară, perfora pietrişul antic pe o grosime de 0,20 m (fig. 3/1). În partea de nord-est a calotei craniene se afla un vas bitronconic, cu gîtul scund şi buza uşor evazată, lucrat din pastă fină, de culoare gălbuie. Pe diametrul maxim este prevăzut cu două torţi tubulare perforate orizontal. Pe gît vasul este ornamentat cu o bandă de două linii orizontale incizate oblic. Aceleaşi incizii fine cad, de sub brîul orizontal pînă pe centrul tortilor, în formă de triunghiuri isosecele cu vîrfurile în jos (fig. 4/2 şi 6/2). În dreptul oaselor bazinului, spre est, era o cană de lut. Lucrată din pastă fină, de culoare cărămizie, ea are corpul bitronconic şi buza, puternic profilată, evazată. Gîtul, uşor adîncit în raport cu umărul şi buza, este scund. Cana are o toartă uşor suprainălţată, prevăzută, aproape

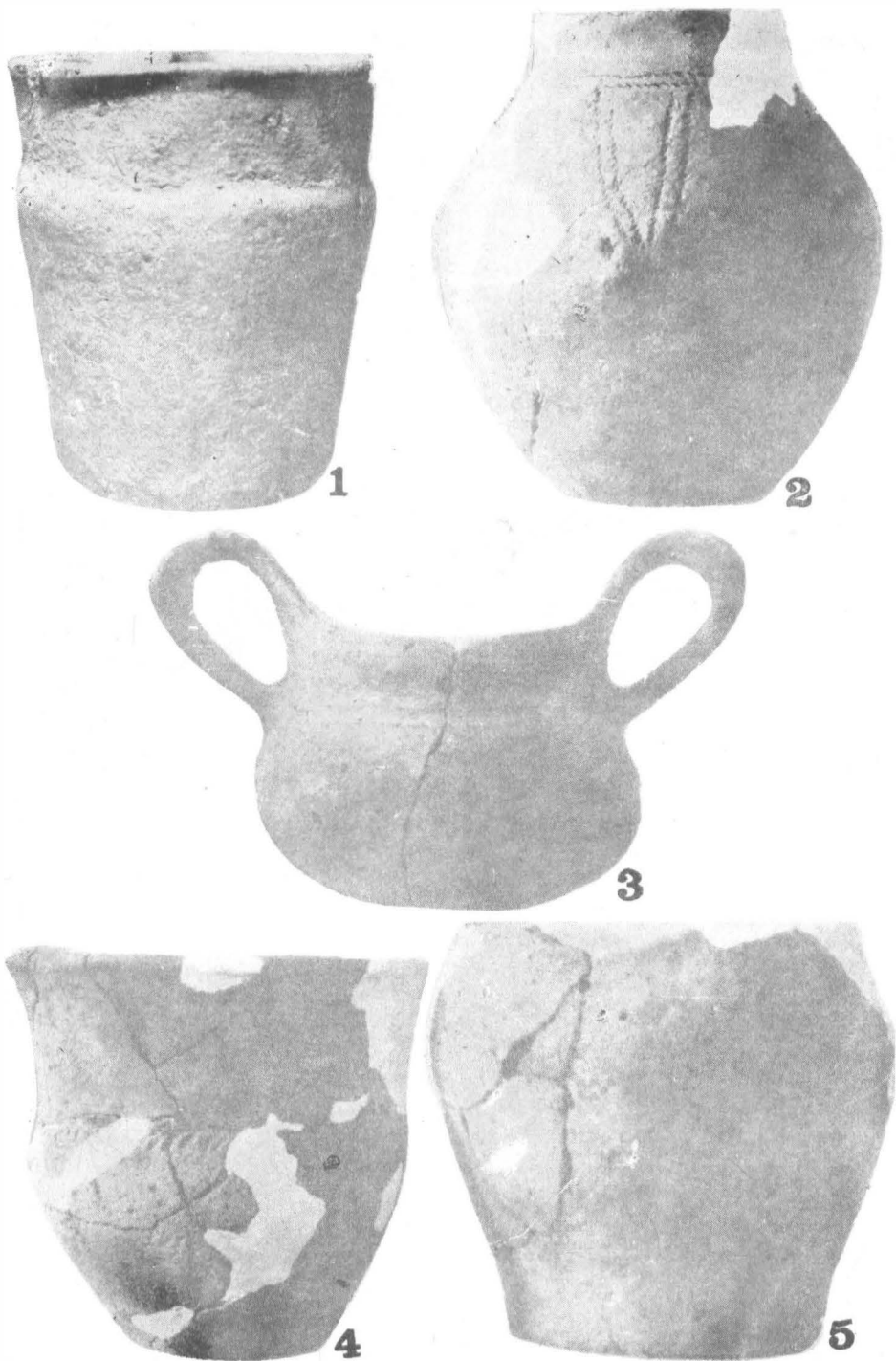

Fig. 4. Ceramică descoperită în morminte : 1, M₅ ; 2, M₉ ; 3, M₈ ; 4-5, M₇.

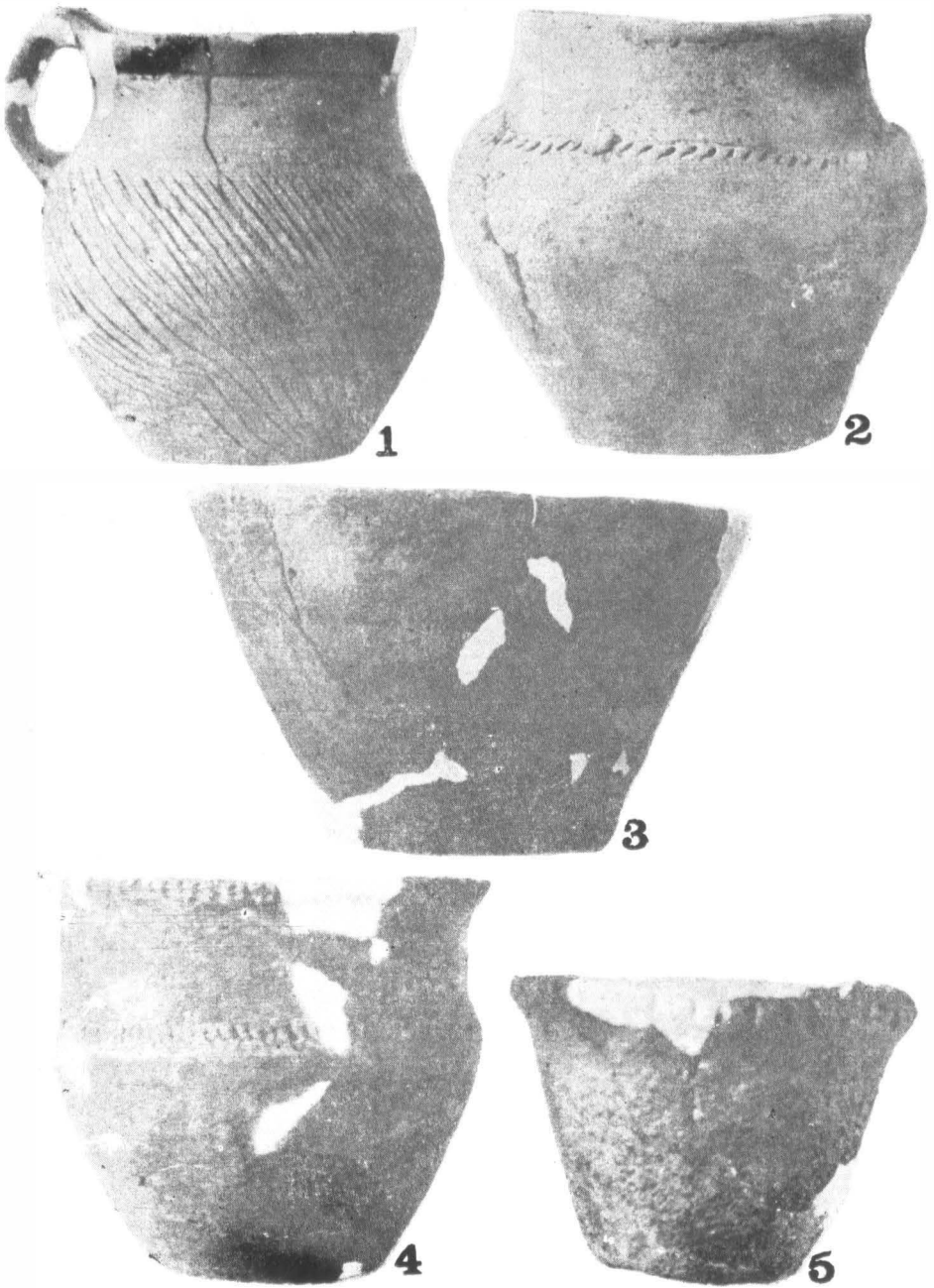

Fig. 5. Ceramică descoperită în morminte : 1. M₉ ; 2. M₁₀ ; 3. M₁₁ ; 4—5. M₁₂.

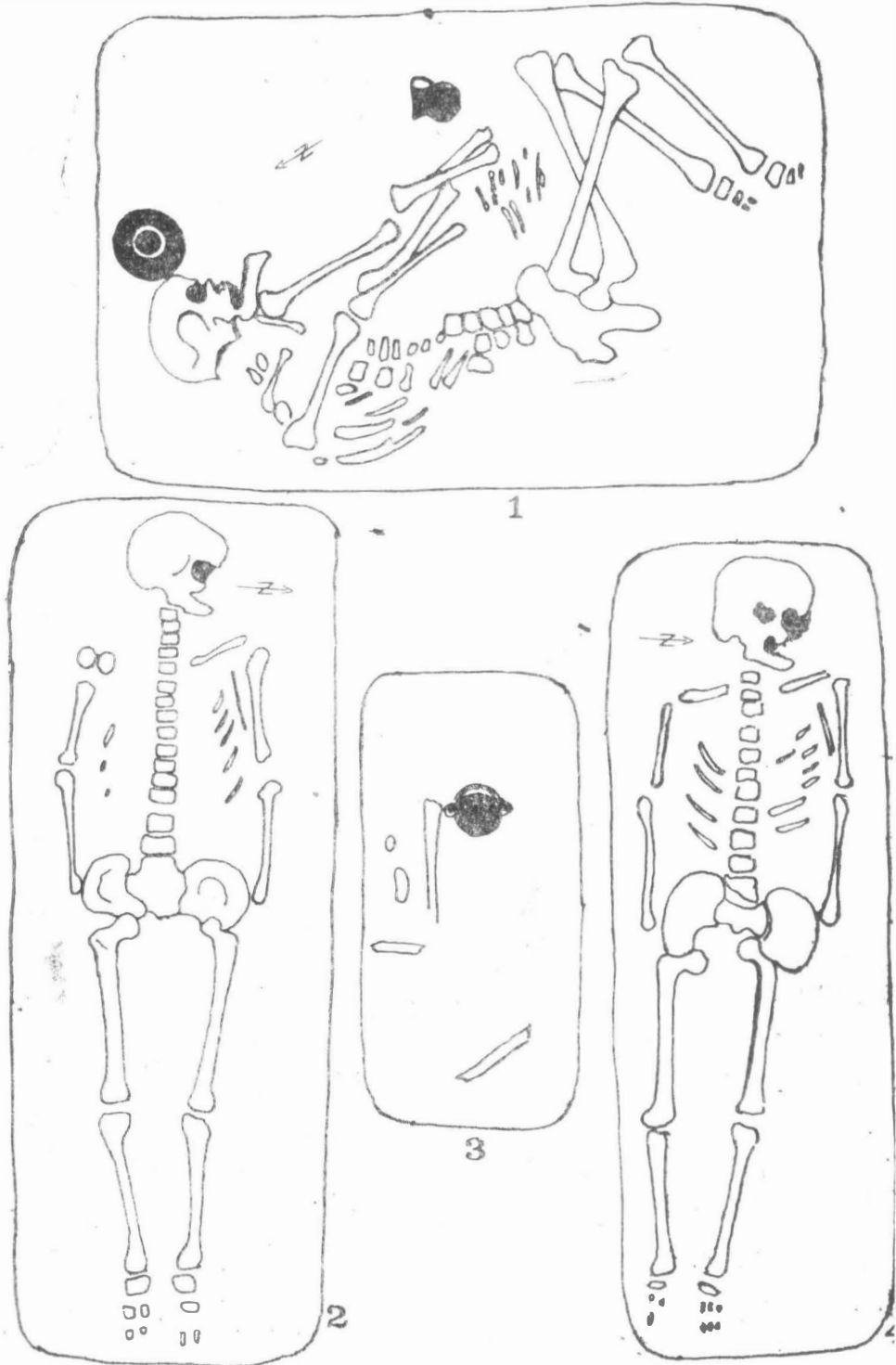

Fig. 3. Planurile unor morminte descoperite în tumul: 1, M₉; 2, M₁₁; 3, M₈; 4, M₁₆

de prinderea ei de buză, cu un cioc mic. Pe suprafața exterioară se întilnește un ornament constind din striuri oblice paralele, executate cu măturica (fig. 5/1 și 7/1). În preajna mormintului, spre sud, a fost descoperit un complex ceramic provenind de la un vas lucrat din pastă grosieră, de culoare neagră în interior și gălbuie pe suprafața exterioară, spart probabil ritual.

Mormîntul nr. 10, surprins la adîncimea de 1,40 m, este reprezentat de un schelet în poziție chircită, așezat pe partea stîngă, cu capul la sud-sud-est și picioarele la nord-nord-est. Scheletul, prost conservat, păstră doar o parte din cutia craniană, cîteva vertebre, oasele membrilor superioare și inferioare (fig. 2/3). Lîngă craniu, în partea de sud, se afla un vas de lut, lucrat din pastă fină, de culoare cenușiu-gălbuie. Vasul are corpul bitronconic, gîtul cilindric, destul de scund, și buza, ușor profilată, evazată. La întilnirea gîtului cu corpul vasului se remarcă o bordură bine reliefată, ornamentată cu un briu de incizii oblice întrerupt de „pastile” dispuse simetric (fig. 5/2 și 6/4).

Mormîntul nr. 11, apărut la adîncimea de 1 m, prezintă, într-o stare bună de conservare, scheletul unui adult în poziție întinsă pe spate, cu mîinile aduse pe lîngă corp, orientat vest-est, depus într-o groapă rectangulară, cu colțurile rotunjite (fig. 3/2).

Mormîntul nr. 12, surprins la adîncimea de 3,20 m, este marcat doar prin cîteva oase dintr-un schelet, probabil de copil, așezat într-o groapă de formă rectangulară, cu colțurile rotunjite. Aproape de colțul de nord-est al gropii sepulcrale s-au găsit două vase de lut. Primul vas, de dimensiuni mai mari, lucrat din pastă fină, de culoare cenușiu-gălbuie are corpul în formă de borcan. Buza, bine profilată, este prevăzută pe marginea exterioară cu două șiruri de puncte paralele incizate. Umărul vasului, ușor reliefat, este prevăzut cu un briu orizontal de incizii oblice (fig. 5/4 și 7/2). Celălalt vas, lucrat din pastă fină, de culoare brun-gălbuie, are forma unui castron tronconic, cu buza evazată bine profilată. Pe suprafața exterioară a buzei se află un șir orizontal de mici alveole oblice (fig. 5/5 și 7/6).

Mormîntul nr. 13, descoperit la adîncimea de 2,30 m, prezintă resturi dintr-un schelet în poziție chircită pe partea stîngă așezat cu capul la est și picioarele la vest, într-o groapă de formă rectangulară, cu colțurile rotunjite. Din schelet se mai păstrău doar craniul, unele vertebre și cîteva oase de la membrele superioare (fig. 2/2).

Mormîntul nr. 14, identificat la adîncimea de 0,70 m, se înscrie în rindul înmormintărilor cu cistă. Groapa sepulcrală, de formă rectangulară, avea pereții longitudinali căptușiți cu lespezi mari de piatră, așezate pe cant. Două lespezi, una din marnă albă și alta din gresie, acopereau mormîntul. Sub cele două lespezi care alcătuiau acoperișul cutiei de piatră se afla un schelet în poziție chircită pe partea stîngă, cu capul la nord-nord-est și picioarele la sus-sud-vest, într-o stare bună de conservare. În partea de est a craniului se găsea un castron de lut, lucrat din pastă de culoare gălbuie, cu pietricele în compoziție. El are forma tronconică, cu deschiderea largă (fig. 5/3 și 7/5).

Mormîntul nr. 15 este marcat printr-un schelet în poziție întinsă pe spate, cu mîinile aduse pe lîngă corp, orientat vest-est, depus într-o groapă de formă rectangulară, cu colțurile rotunjite (fig. 3/4).

Din dispunerea în plan a mormintelor nu reiese că înmormintările s-ar fi făcut într-o ordine anumită, după cum este greu de precizat care dintre ele reprezintă mormîntul principal. Se observă însă că mormintele sînt grupate mai ales în jumătatea de est a tumulului. În cealaltă jumătate s-au descoperit doar două morminte (M10) și M14). În mormintările sînt individuale, iar mormintele simple, în afară de M 14, în cutie de piatră. Subliniem descoperirea în groapa mormîntului 3 a trei pietre de rîu, care vor fi avut o anumită semnificație, și oase de caprine, probabil de la ofranda de carne. Totodată, menționăm prezența zgurei și a lentilei de bronz în M 2, a unor bulgări de ocher roșu în M 4, M7 și M10.

Gropile sepulcrale, de formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, iar uneori chiar ovală, au adîncimi diferite, curpinse între 0,70—3,20 m. La unele morminte acestea perforau stratul de pietriș antic. Adîncimile diferite la care au fost săpate gropile atestă că înmormintările erau succesive. În humații, ale căror resturi osoase se aflau într-o stare de conservare precară, erau depuși în poziție chirchită, mai ales pe partea stîngă (M4, M5, M6, M7, M9, M10, M13, M14) și mai rar în decubit dorsal (M11, M15). Orientarea mormintelor este variabilă. Unele sînt orientate vest-

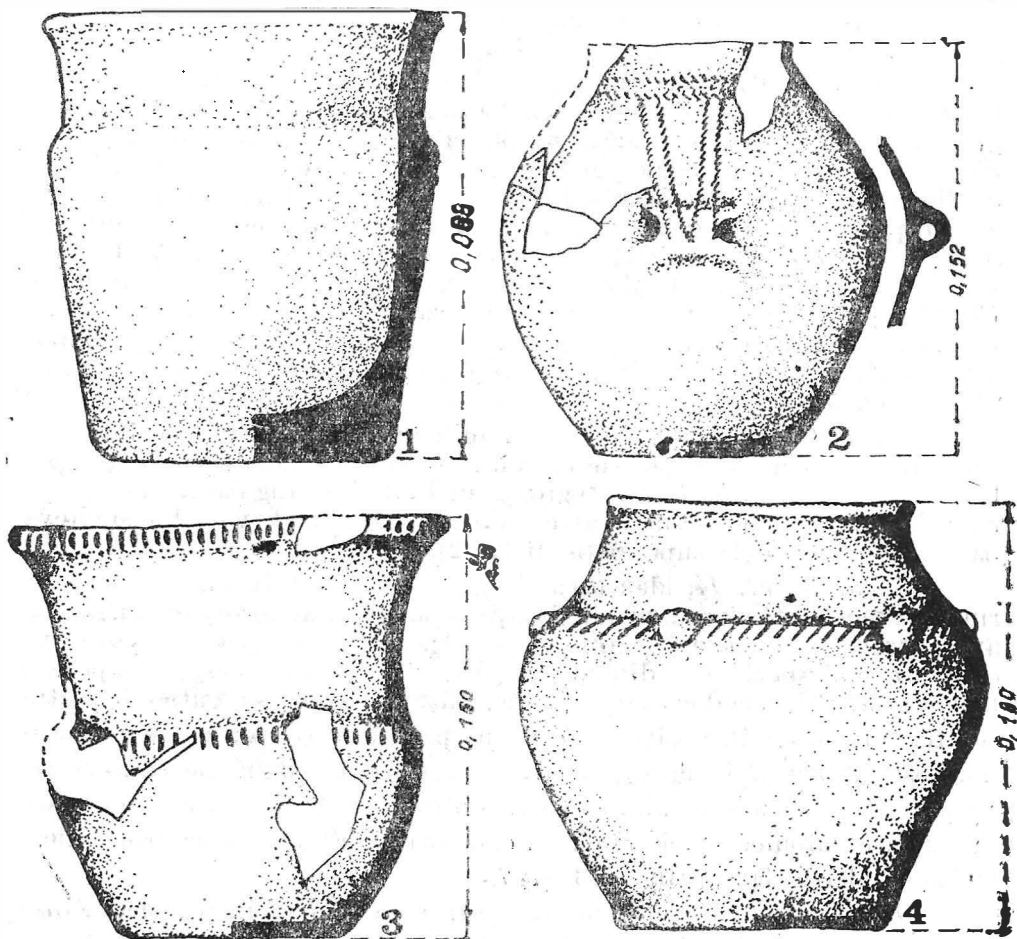

Fig. 6. Ceramică descoperită în morminte : 1, M₅; 2, M₉; 3, M₇; 4, M₁₀.

est (M4, M7, M11, M15) sau nord-nord-est — sud-sud-vest (M9, M14). Altele au orientarea sud-sud-vest — nord-nord-est (M6, M10) și mai rar est-vest (M13).

Inventarul funerar este sărăcăcios și lipsit de varietate. Cu excepția mormintului 7, în care s-a descoperit și un împungător de os, el cuprinde exclusiv ceramică ².

Așa cum reiese din sintetizarea principalelor date, cele 14 morminte, reprezentând tot atâtea înmormintări în mantaua tumulului cercetat, indică același rit funerar, cel al înhumației. Însă, după ritualul de înmormintare ele pot fi împărțite în două grupe : cu schelete chireite și cu schelete întinse pe spate. Ambele grupe sînt comune aceluiași mare complex cultural. În general, mormintele plane, dar mai ales cele tumulare, cu sau fără oceru, cu schelete chireite ori în decubit dorsal, orientate în mod diferit, caracterizează complexul cultural răspîndit în perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, cunoscut în Moldova prin descoperirile

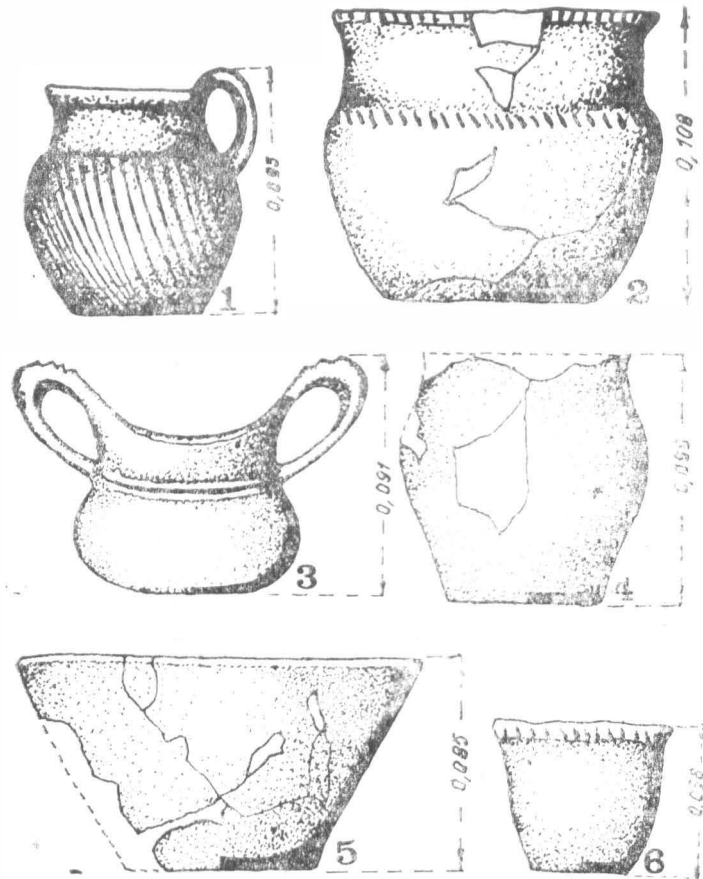

Fig. 7. Ceramică descoperită în morminte : 1, M₉ ; 2, 6, M₁₂ ; 3, M₈ ; 4, M₇ ; 5, M₁₄.

² Materialul ceramic, restaurat de Ion Cernat, se află la Muzeul de istorie Focșani.

de la Bogonos³, Corlăteni⁴, Glăvănești⁵, Stoicani⁶, Giurcani⁷ etc. În schimb, inventarul ceramic al mormintelor de la Bolotești prezintă trăsături formal-tipologice și motive decorative specifice perioadei timpurii a epocii bronzului. Astfel, vasele în formă de borcan (M7, M12) sau de amforă (M9, M10), ca și cele tronconice (M12, M14) își găsesc analogii în descoperirile de la Broșteni⁸, Holboca⁹, Aldești¹⁰, Vinători¹¹, Valea Lupului¹², Tirpești¹³ și Galați¹⁴, atribuite diferitelor culturi din perioada bronzului timpuriu¹⁵. Dar, ceașca cu două torți supraînălțate, prevăzute cu șa albiată, din M8, se raportează la formele caracteristice fazei Ic2 a culturii Monteoru. De aceea considerăm îndreptățită încadrarea mormintelor din T2 de la Bolotești în limitele bronzului timpuriu, excepție făcând doar M8, care aparține perioadei mijlocii a acestei epoci.

LES RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES EFFECTUÉES DANS LE TUMULUS 2 DE BOLOTEȘTI, DÉP. DE VRANCEA

RÉSUMÉ

Les fouilles archéologiques effectuées en 1984—1985 dans l'un des tumulus (T2) connus sous le nom de „Movilele Vrancea” (Monticules de Vrancea) ont mené à la découverte de 14 tombes d'inhumation, dont quelquesunes à ocre (T4, T7, et T10).

Découvertes à une profondeur variable (0,70—3,20 m) et orientation diverses, la majorité des tombes contenait des squelettes recroquevillés (T4—T7, T9—T10, T13—T14), seulement deux squelettes étant étendus sur le dos (T11, T15).

L'inventaire funéraire, assez pauvre, consiste exclusivement de céramique, dans la tombe 8 seule on a trouvé un poinçon en os.

D'après les manifestations du rituel et de l'inventaire funéraire, les tombes découvertes dans le tumulus 2 de Bolotești peuvent être attribuées au Bronze ancien, à l'exception de T8 qui appartient à l'étape moyenne de cette époque.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Le plan et le profil du tumulus 2.

Fig. 2. Plans de tombes découvertes dans le tumulus : 1, T₇ ; 2, T₁₃ ; 3, T₁₀ ; 4, T₁₄.

Fig. 3. Plans de tombe découvertes dans le tumulus : 1, T₉ ; 2, T₁₁ ; 3, T₈ ; 4, T₁₅.

Fig. 4. Céramique découverte dans les tombes : 1, T₅ ; 2, T₉ ; 3, T₈ ; 4—5, T₇.

Fig. 5. Céramique découverte dans les tombes : 1, T₉ ; 2, T₁₀ ; 3, T₁₄ ; 4—5, T₁₂.

Fig. 6. Céramique découverte dans les tombes : 1, T₅ ; 2, T₉ ; 3, T₇ ; 4, T₁₀.

Fig. 7. Céramique découverte dans les tombes : 1, T₉ ; 2, T₁₂ ; 3, T₈ ; 4, T₇ ; 5, T₁₄.

³ M. Petrescu-Dimbovița, SCIV, 1, 1950, 2, p. 110—125.

⁴ I. Nestor și colab., SCIV, 1, 1950, 1, p. 31, 32 ; E. Comșa, Thraco-Dacia, 3, 1982, p. 85—92.

⁵ I. Nestor și colab., *op. cit.*, p. 28, 29 ; idem, SCIV, 2, 1951, 1, p. 64—66 ; E. Comșa, SCIVA, 36, 1985, 4, p. 338—344.

⁶ M. Petrescu-Dimbovița, Materiale, 1, 1953, p. 116—132.

⁷ C. Buzdugan, Cercetări arheologice, 4, 1981, p. 7—16.

⁸ M. Petrescu-Dimbovița, SCIV, 1, 1950, 2, p. 112, fig. 1/c.

⁹ E. Comșa, Thraco-Dacia, 6, 1985, 1—2, fig. 9/2 și 9/4.

¹⁰ P. Roman, SCIVA, 37, 1986, 1, p. 49 și fig. 4/4.

¹¹ M. Brudiu, SCIVA, 36, 1985, 3, p. 237, fig. 3/3.

¹² M. Dinu, Preistoria Alpina, 10, 1974, fig. 3/2.

¹³ M. Dinu, *op. cit.*, fig. 12/B.

¹⁴ M. Brudiu, *op. cit.*, fig. 7/6.

¹⁵ Cf. P. Roman, *op. cit.*, p. 49.